



**PERS
İMPARATORLUĞU**

KARAKUŞ

KARAKUŞ



Darius I Trakya'yı feth eder.
513 İ.Ö.

Kyros II Kroisos'u yenerek
Lydia'yı topraklarına kattı.
547 - 546 İ.Ö.

Darius I Kolhis'i feth etti.
513 İ.Ö.

Kyros II Astyages'i yenerek
Media krallığını ele geçirir.
550 İ.Ö.

Kambyases II Psametik III'yı yenerek;
Kıbrıs ile Mısır'ı feth eder.
525 İ.Ö.

Kyros II Nabonides'i yenerek,
Babil'i topraklarına kattı.
539 İ.Ö.

Kyros II Media'nın vassal devleti olan
Anşan'ın babası Kambyases I'den devraldı.
559 İ.Ö.

SATRAPLIK ve VASSALLAR

SPARDA (LYDIA) Pers Adı: Lydia, Yunan Adı: Lydia

Babylön Krallık ikametgahı: Babil, Büyük savaşlar: 539 İ.Ö.

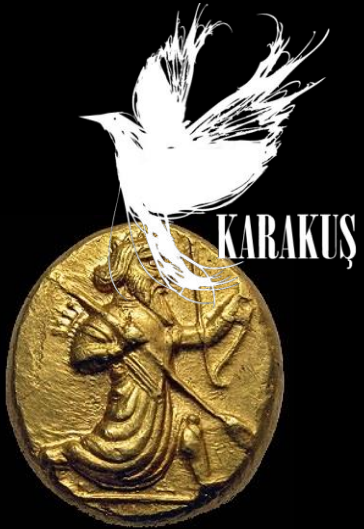
Krallar ve Fetihler

559	550	Kyros II [Kuruş]
546	539	(559-530 BC)
by 530		(undated)
525		Kambyases II [Kambüjiya]
		(530-522)
by 500		Dareios I [Darayavauş]
		(521-486)

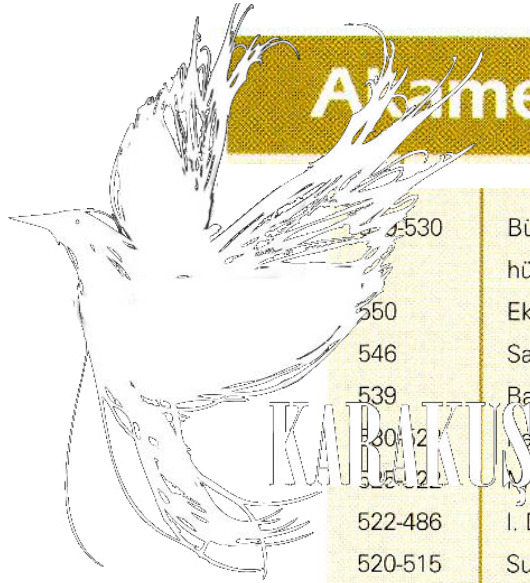
PERS KRALLARI



Kyros	559 – 530 İ.Ö.
Kambyses	530 – 522 İ.Ö.
Darius I	522 – 486 İ.Ö.
Xerxes I	486 – 465 İ.Ö.
Artexerexes	465 – 424 İ.Ö.
Xerxes II	424 İ.Ö.
Sogdianos	424 – 423 İ.Ö.
Darius II	423 – 405 İ.Ö.
Artexerexes II	405 – 359 İ.Ö.
Artexerexes III	359 – 338 İ.Ö.
Artexerexes IV	338 – 336 İ.Ö.
Darius III	336 – 330 İ.Ö.



Akamenid Hanedanının Kronolojisi



530	Büyük Kyros'un hükümranlığı
550	Ekbatana'nın alınışı
546	Sardeis'in fethi
539	Babil'in fethi
520/21	Cambyses'in hükümranlığı
525/21	Mısır seferi
522-486	I. Dareios'un hükümranlığı
520-515	Susa ve Persepolis'deki inşa faaliyetlerinin başlaması
518	Vergi reformu
513	Libya ve İskit seferleri
512	İlk kraliyet sikkeleri
yak. 500	Süveyş kanalının açılması
500-493	İonia ve Kıbrıs isyanları
490	Kiklادلara el konulması ve Maraton yenilgisi
486	Mısır İsyanı
486-465	I. Kserkses'in hükümranlığı
486-466	Susa ve Persepolis inşa faaliyetlerinin yeniden ele alınması
484	Mısır isyanının bastırılması
480/479	Yunanistan'daki yenilgiler (Salamis ve Plateia)
479	Babil isyanının bastırılması
478/477	Delos Birliği'nin kurulması

465- 424/423	I. Artaxerxes'in hükümranlığı
yak. 465	Baktria'daki (Afganistan) isyan
465-460	Mısır isyanı
424 sonu	II. Kserkses'in hükümranlığı
423 başı	Sogdianus hükümranlığı
423- 405/404	II. Dareios'un hükümranlığı
412/410	Sparta ile anlaşma
410/405	Mısır olayları
404-359	II. Artakserkses'in (Artaxerxes) hükümranlığı
401	Büyük Kral'ın kardeşi Genç Kyros'un isyanı ve ölümü
399	Mısır'ın Pers hâkimiyetinden çıkması
386	Kral Barışı (Antalkidas Antlaşması)
360-350	Anadolu'da ayaklanmalar
359-338	III. Artakserkses'in hükümranlığı
345	Sidon'un (Fenike) alınması
343/342	Mısır'ın yeniden fethi
338-336	IV. Artakserkses'in hükümranlığı
336-330	III. Dareios'un hükümranlığı
334	İskender'in Anadolu'ya girişi ve Granikos savaşı
333	III. Dareios'un Issos'da yenilgiye uğraması
331	III. Dareios'un Gaugemela'da yenilgisi
330	İskender Babil ve Persepolis'de
330 temmuz	III. Dareios'un öldürülmesi

PERS TARİHİ

Güneybatı İran içlerinde geçen dersimizde anlattığımız Med toplulukları Babil ile birleşerek Assur İmparatorluğuna son verirler. Babil Doğu Mezopotamya'yı hakimiyeti altına alır. Medler hakkında az olan bilgilerimiz birleşik bir krallık kurduklarını ve Anadolu içlerine kadar yayıldıklarını söylemektedir. Aynı bölge içinde (İran) Perslerle çekişmeleri görülmektedir. Persler Med kralı Astyages döneminde bağımlı bir siyasi durum göstermektedir. Astyages yine de kızını (Mandane) Pers kralı Kamysse'e vererek aralarında bir akrabalık kurmaya çalışmıştır.



THE BRITISH MUSEUM

KARAKUŞ



Kambysses'ten sonra gelen oğul Kyros Med hakimiyetine son verir (559); Herodotos'un anlatımıyla iki halk bir krallık çatısı altında birleşir.

Bu karışıklıkları fırsat bilen Lydia kralı Kroisos Kapadokia'yı işgal eder.

Kyros hiç gecikmeden saldırıya geçer, Kroisos, İonya ve diğer şehirlerden destek alamaz. Sardes şehri Perslerin eline geçer.

Kyros Kroisos'u danışmanı yapar.

Sardes Tabalos adında Persli yönetimine verilir. Ganimetleri getirecek olan Lydialı isyan ederse de bastırılır ve Priene ile Magnesia da Pers topraklarına katılır.

Bölgeye Kyros'un sağ kolu Medli MAZARES gönderilir; bu dönem İonya, Aiolis, Karia, Lykia, Knidos ele geçirilir.





Kyros oldukça hoşgörölü bir hükümdardı;
539 yılında hakimiyeti altına aldığı
Babil devletine özerklik tanımış
Babil kralını vali olarak atamıştır
ve Babil sürgünündeki Yahudilerin
Kudüs'e dönmelerine izin vermiştir.
Kudüs tapınağının yağmalanan eşyalarını da iade etmiştir.



Kyros 529 yılında ölür.
Anıt mozele mezar yapılıır



KAMBYSES (530 – 522)

Kiros'un oğlu Kambyses tahta geçmeden önce Babil satrablığının başındaydı. 525 yılında Mısır'ı feth eder ve Pers topraklarının içine katar. Buradan Etiyopya ve Kartaca'ya karşı seferler düzenlese de başarısız olur.



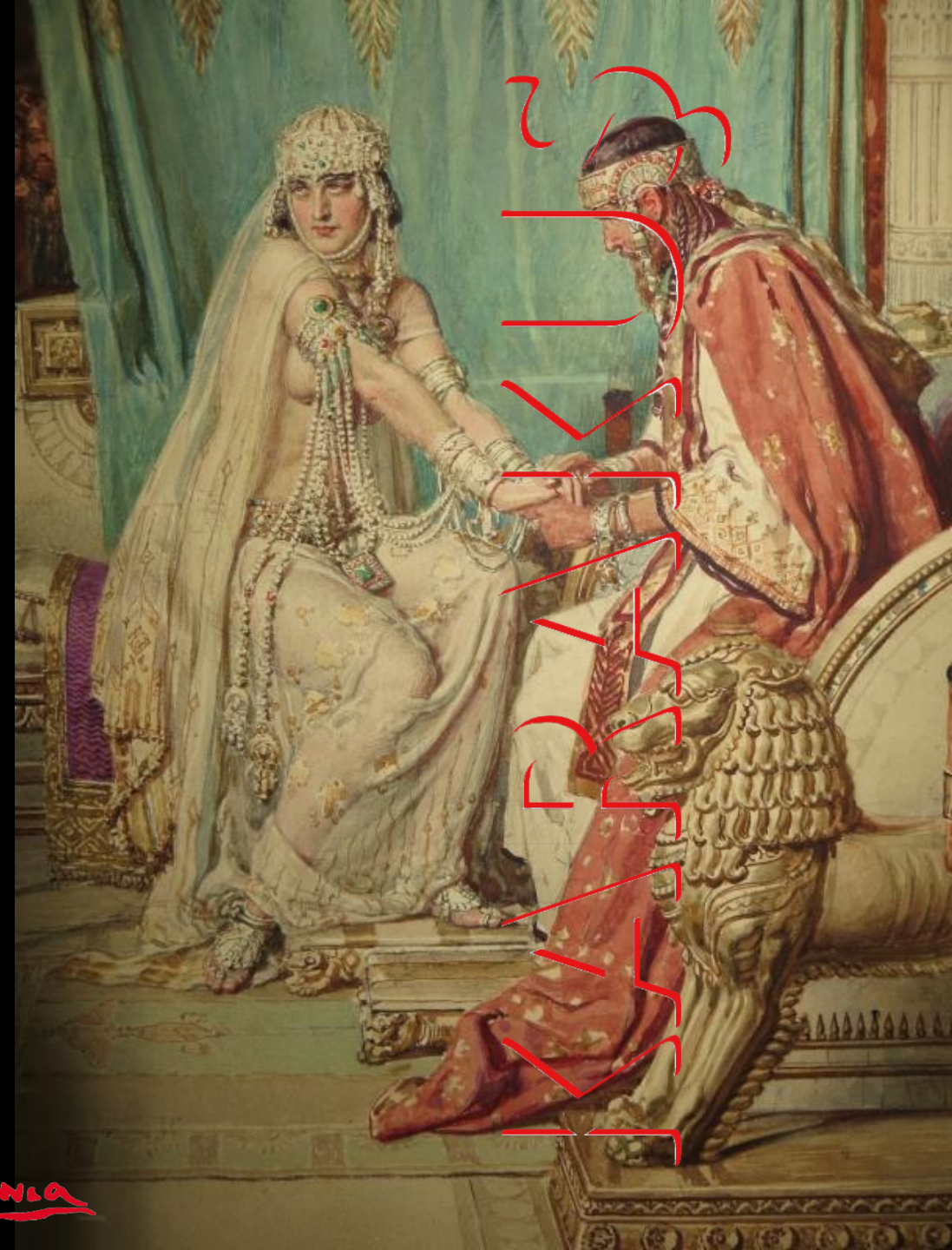


Mısır Seferi ve Pelisyum Savaşı

Kyros Mısır firavunundan (Amasis) göz doktoru istemiştir; firavun bir doktoru ailesinden kopararak ona göndermiştir.

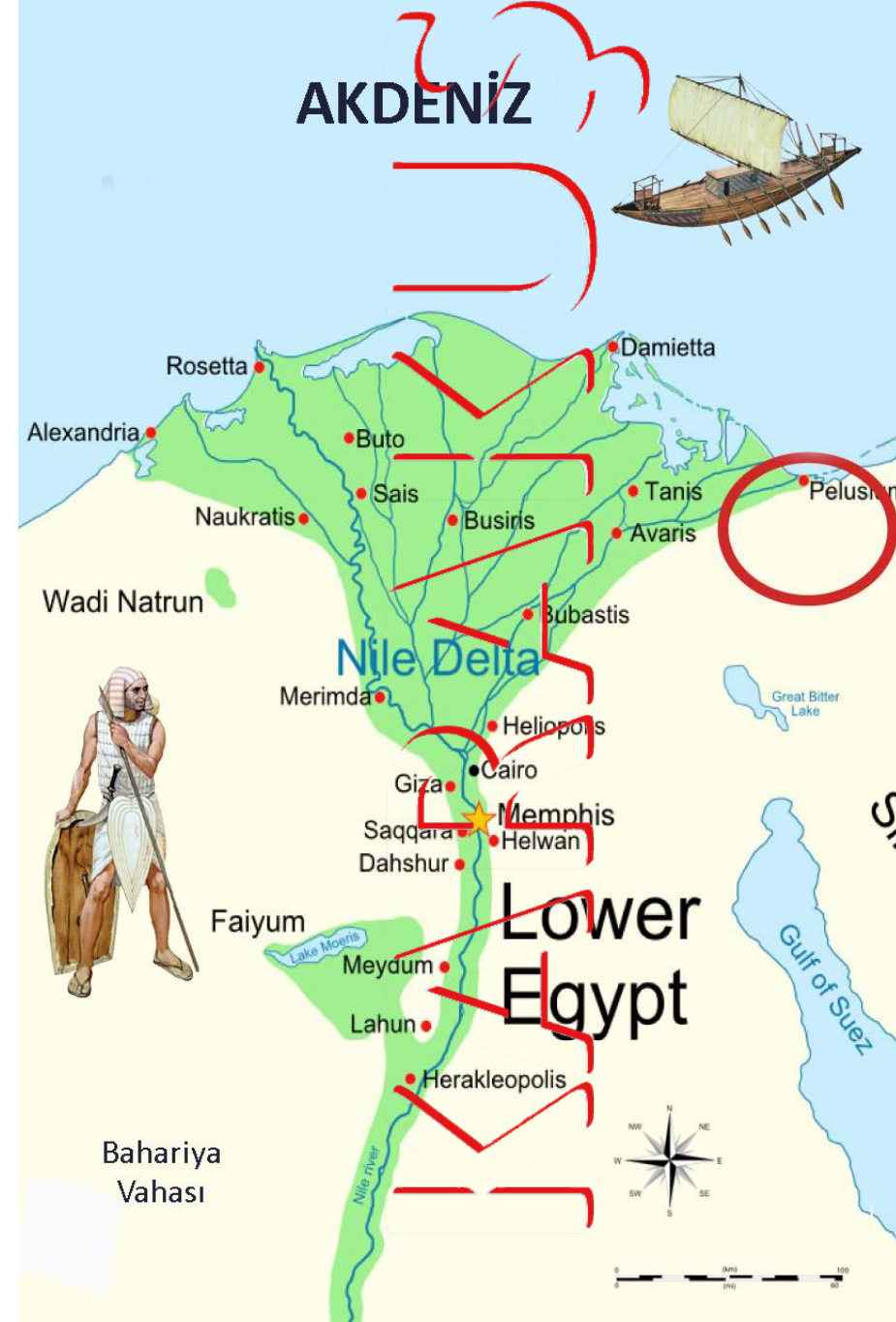
Bu doktor Kambyes tahta geçtiğinde intikam amaçlı firavunun kızını istemesini aklına koydurmuştur. Kambyes firavundan kızını ister, firavunun hoşuna gitmez, çünkü bilmektedir ki kızı kraliçe değil cariye olacaktır.

Bu nedenle eski firavunun kızını (Nitetis) kendi kızı gibi süsleyip göndermiştir. Ama kız bunu Kambyes'e açıklamıştır.



Mısır Seferi ve Pelisyum Savaşı

Kambyses 525 İ. Ö. Mayıs ayında Mısır'a sefer düzenler. Savaşın öncesinde Kambyses Arap Yarımadası'nda ki kabilelerle anlaşarak seferdeki su sorununu çözer. Firavunun oğlu Psammenitos liderliğindeki Mısır ordusu Kambyses'i Nil deltasının doğu kıyısında Pelisyum'da karşılar. Mısır'dan kaçan Yunanlı Phanes Perslere yardım ediyordu, Phanes'in Mısır'da kalan çocukları savaş alanına getirilip Babalarının gözleri önünde birer birer boğazlandılar.





Pelisyum'da kanlı bir mücadele oldu. Firavunun oğlu Psammenitos komutada zayıftı, Pers ordusu karşısında tutunamadılar. Persler Pelisyum'da zaferle çıktılar. Dağılan Mısır ordusu Memphis'e çekildi.



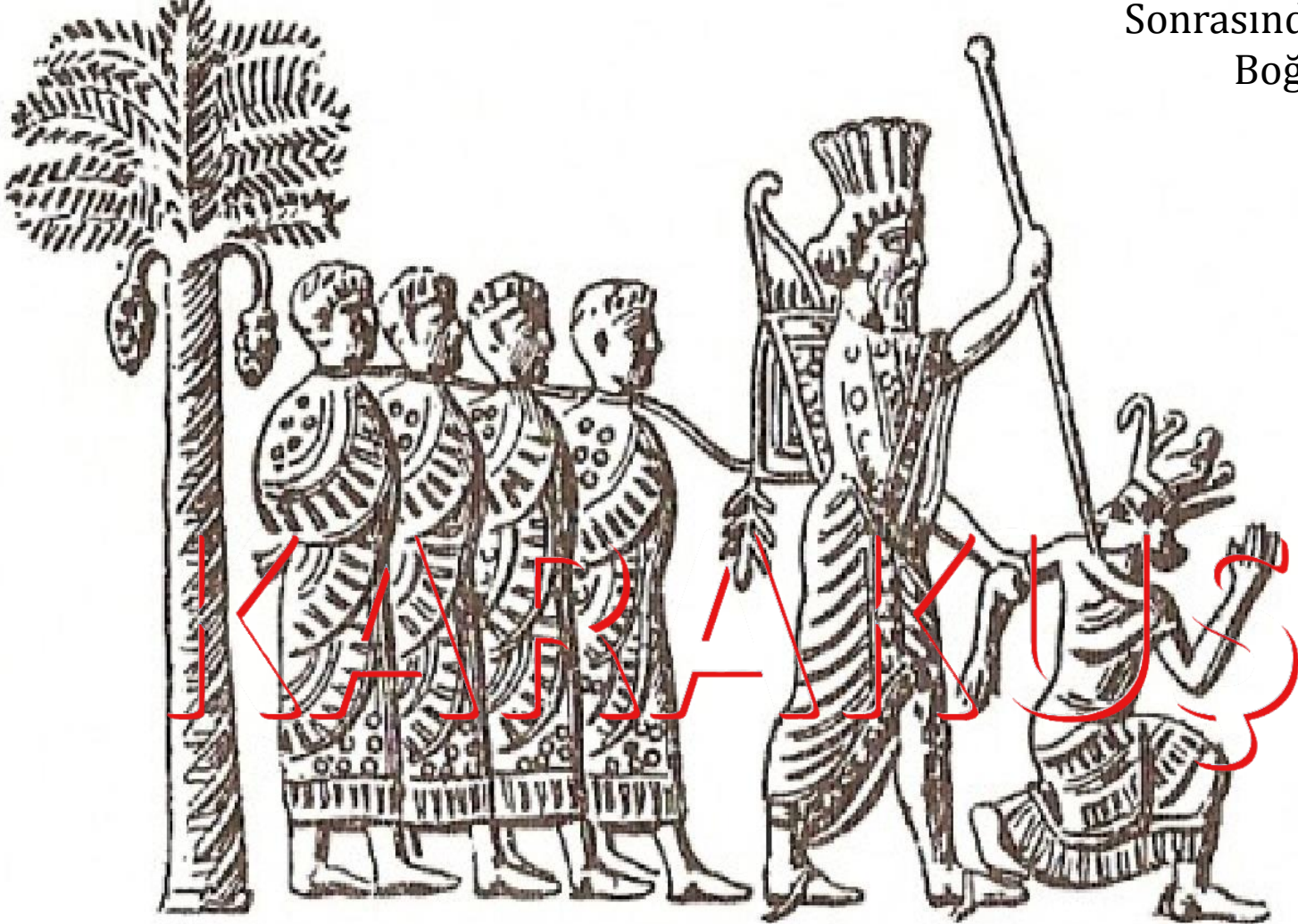
Memphis kalesi Perslerce kuşatıldı,
Görüşme için elçi gönderdiler
ama elçiler parçalanarak öldürüldü.
Kuşatma sonucu kale teslim oldu.





Öldürülen her bir elçi için on soylu katledilmesi kararı alındı.
Bunun için ölen Amasis'in yerine geçen firavun Psammenitos'un
oğulları en önden öldürüldü, kızları köle olarak götürüldü.

Gelişen olaylar sonucunda firavun affedildi,
Sonrasında Mısırlıları isyana teşvikten yakalayıp
Boğa kanı içirmek suretiyle öldürdüler.



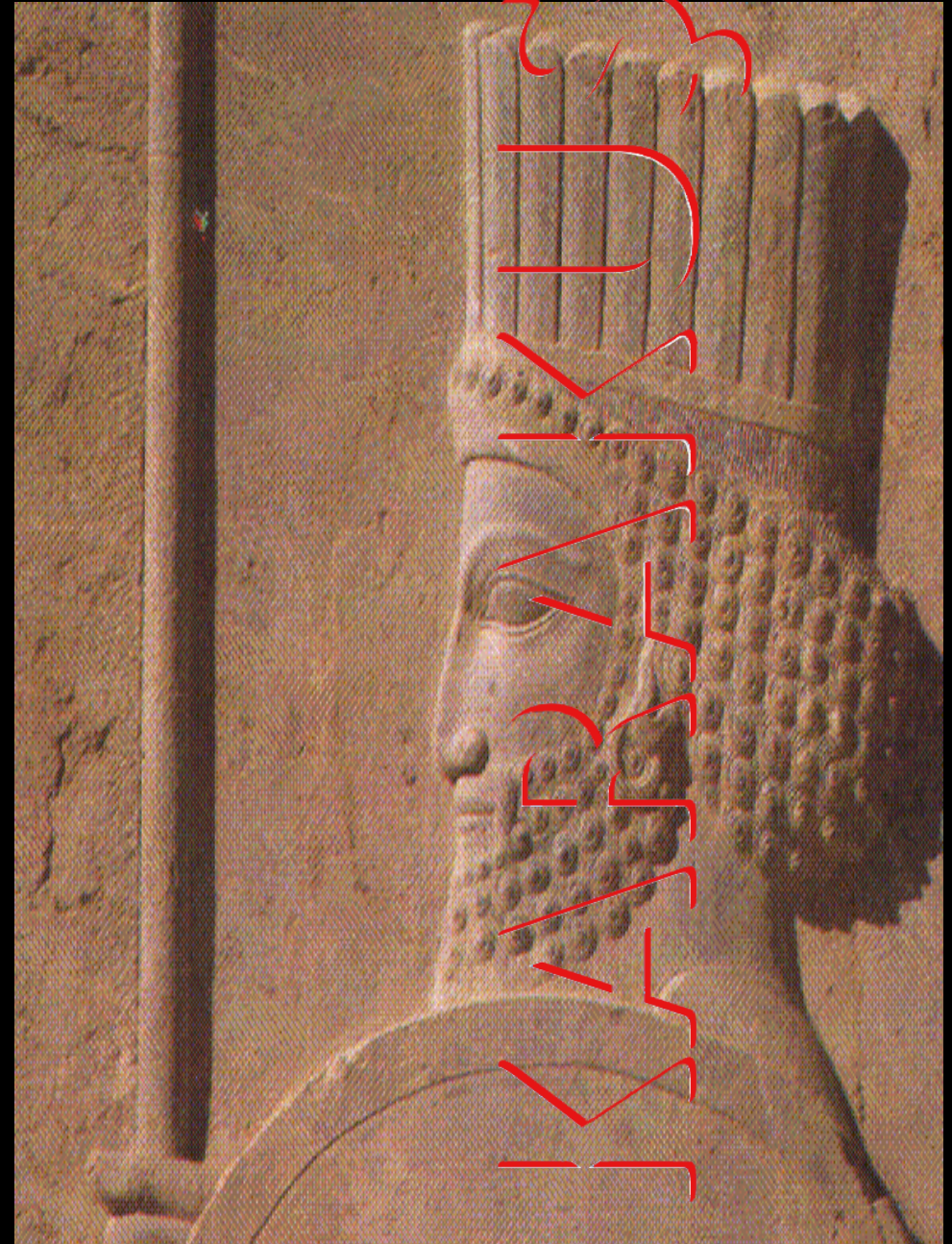


Tarihçilerin anlatımıyla Kambyses saltanatın başından itibaren dengesizlikler yapmaya başlar.

En önemlileri Mısır'da kutsal sayılan Apis boğasını kendi eliyle öldürmesi ve Firavunların mumyalarını yerinden çıkarıp ve bazı tanrı heykellerini kırdırmasıdır.

KAMBYSES (530 – 522)

B abasının tersine oldukça zalim ve kan dökücü olarak da karşımız çıkar. Bağlı devletlerde ve Pers ülkesinde de ona karşı tepkiler başlar. Kendine karşı komplo yapıldığı haberiyle başkente doğru yola çıkar, Bir daha da haber alınamaz. (522) Aslında ölümü şaibelidir ama neden öldüğü bilinmez.



PERS KRAL YOLU

P

ers Kral Yolu büyük ihtimalle Assurlular döneminden kalma ticaret yollarının Persliler zamanında düzenlenmiş ve yenilenmiş halidir. Kyros zamanında Anadolu içinde oluşturulan satraplıklara ulaşımı kolaylaştırmak, seferlerin hızlandırılması ve ticaret amaçlı yapımına başlanmış olmalıdır. Yol Darius'un başkenti olan Susa'dan başlayıp Assur içlerinden Malatya - Mazaka (Kayseri), Ankara, Gordion, Eskişehir üzerinden Sardes'e uzanıyordu.







“

Bütün yol boyunca kraliyet konutları ve çok güzel kervansaraylar vardır; hep insanların oturdukları yerlerden ve güvenlik içinde geçilir. Lydia ve Phrygia içlerinde yirmi stathmetikos ya da konak boyunca uzanır ki bu, doksan dört buçuk parasang (495 km) tutar, Phrygia sınırında Halys Irmağı'na, bu ırmağı geçebilmek için buraya hâkim durumda olan sıradağları ve ırmağı göz altında bulunduran önemli bir kaleyi aşmak gerekir. Bunu aştıktan sonra Kilikia sınırlarına kadar, Kappadokia içinde yirmi sekiz konak, yani dört yüz parasang gidilir; sınırda iki sıradağı aşacak ve iki kalenin önünden geçeceksiniz. Oradan öte, Kilikia içerisinde geçilecek yol üç konak, on beş buçuk parasangtır. Kilikia ile Ermenistan arasında sınır, içinde gemilerin yüzebildiği bir ırmaktır, ki adı Fırat'tır. Ermenistan içinde her biri bir garnizonla tutulan on beş konaklık yol vardır, elli altı buçuk parasang tutar. Bu bölgeyi gemilerin yüzebildiği dört ırmak sular; bunlar geçilmeden gidilemez. Birincisi Dicle'dir; ikinci ve üçüncü aynı yerden çıkmadıkları ve bir tek ırmak olmadıkları halde aynı adı taşırlar, birincisi Ermenistan'dan, öbürü Madenlerin ülkesinden gelir. Dördüncüsünün adı Gyndes'dir; eskiden Kyros'un üç yüz altmış kanala ayırmış olduğu ırmak budur.

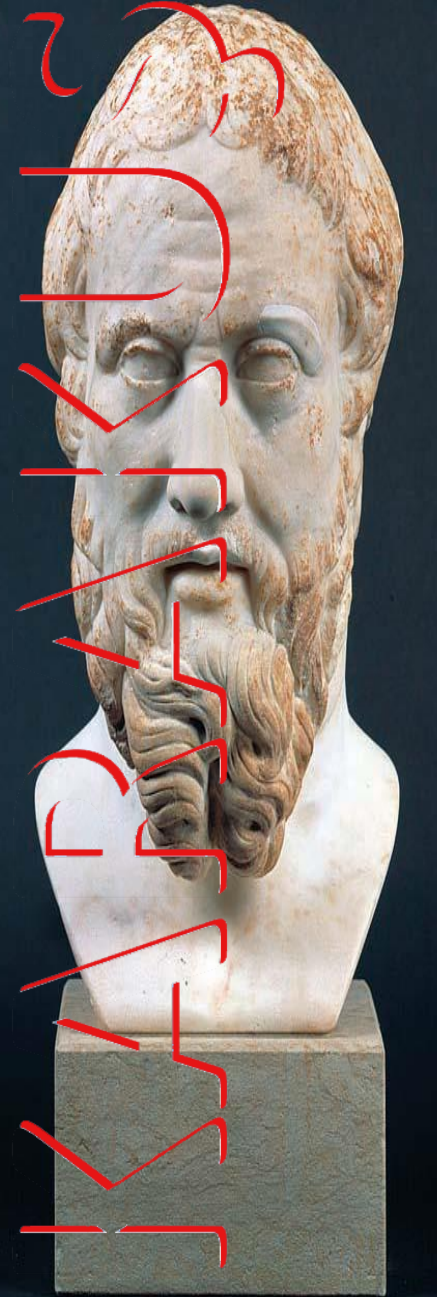
”

“

e

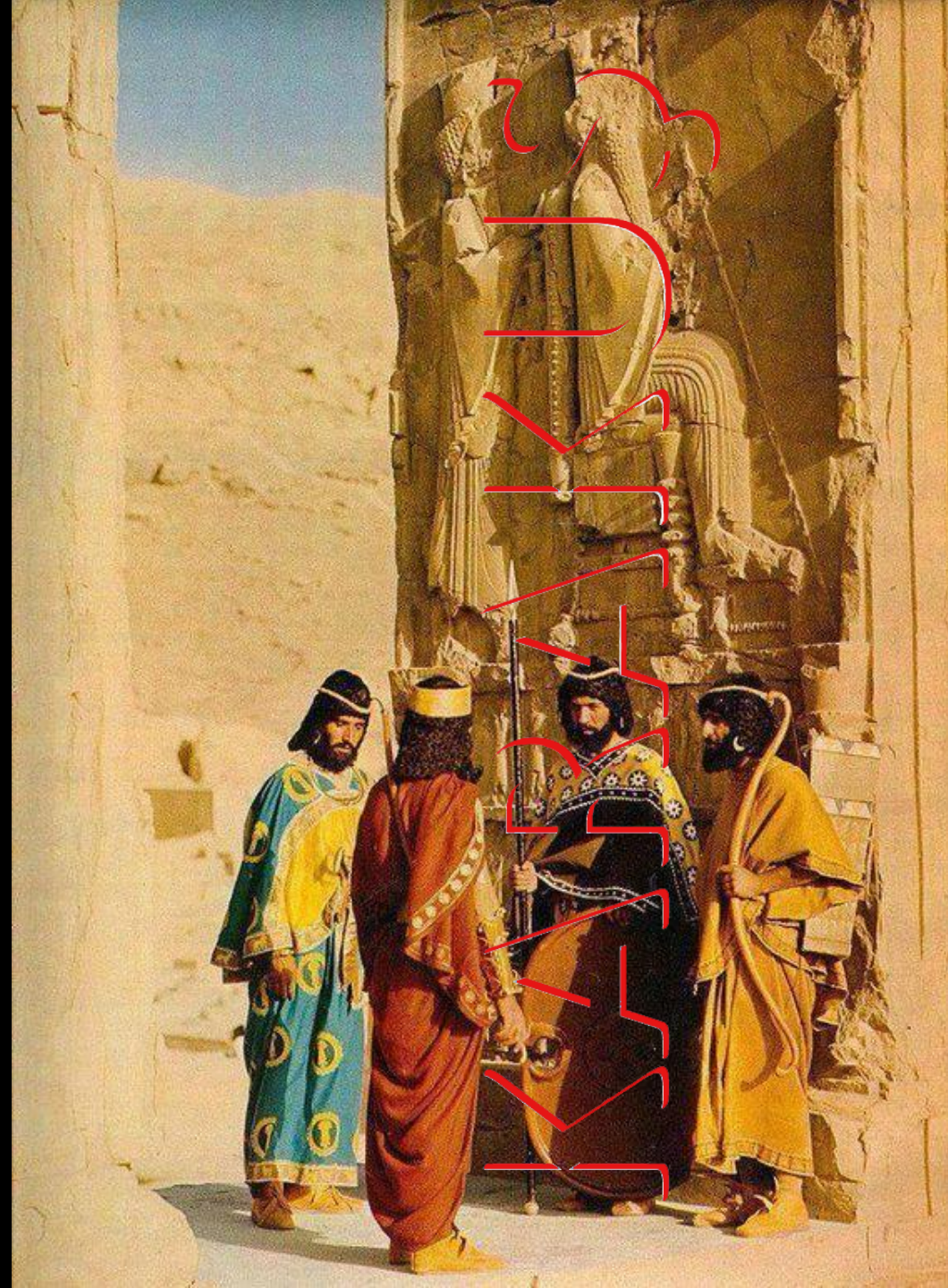
rmenistan'dan Matienler ülkesine geçerken dört konak vardır ve bu ülkeden Kissia'ya varduktan sonra, üzerinde Susa kentinin kurulmuş olduğu ve gemilerin işlemesine elverişli bulunan Khoaspes'e kadar on bir konak, kırk iki buçuk parasang yoldur. Bütün bu konakların toplamı yüz on birdir; Sardeis ile Susa arasındaki konakların sayısı işte budur. .. Kraliyet yolu parasang olarak daha iyi ölçülürse ve bir parasang otuz stad hesap edilirse, ki gerçekte o kadardır, Sardeis'len "Memnon Sarayı" denilen kral konağına kadar, on üç bin beş yüz stad çeker, çünkü dört yüz elli parasangtır. Günde yüz elli stad tutarsak bu yoi tastamam doksan günde aşılır. .. buna Sardeis ile Ephesos arasındaki bölümü de ekleyeceğim ve Hellen Denizi'nden Susa'ya kadar on dört bin kırk stad olduğunu söyleyeceğim; zira Ephesos ile Sardeis arası beş yüz kırk stadtır, gösterilen üç ayı böylece üç gün daha uzatmak gerekir.

”

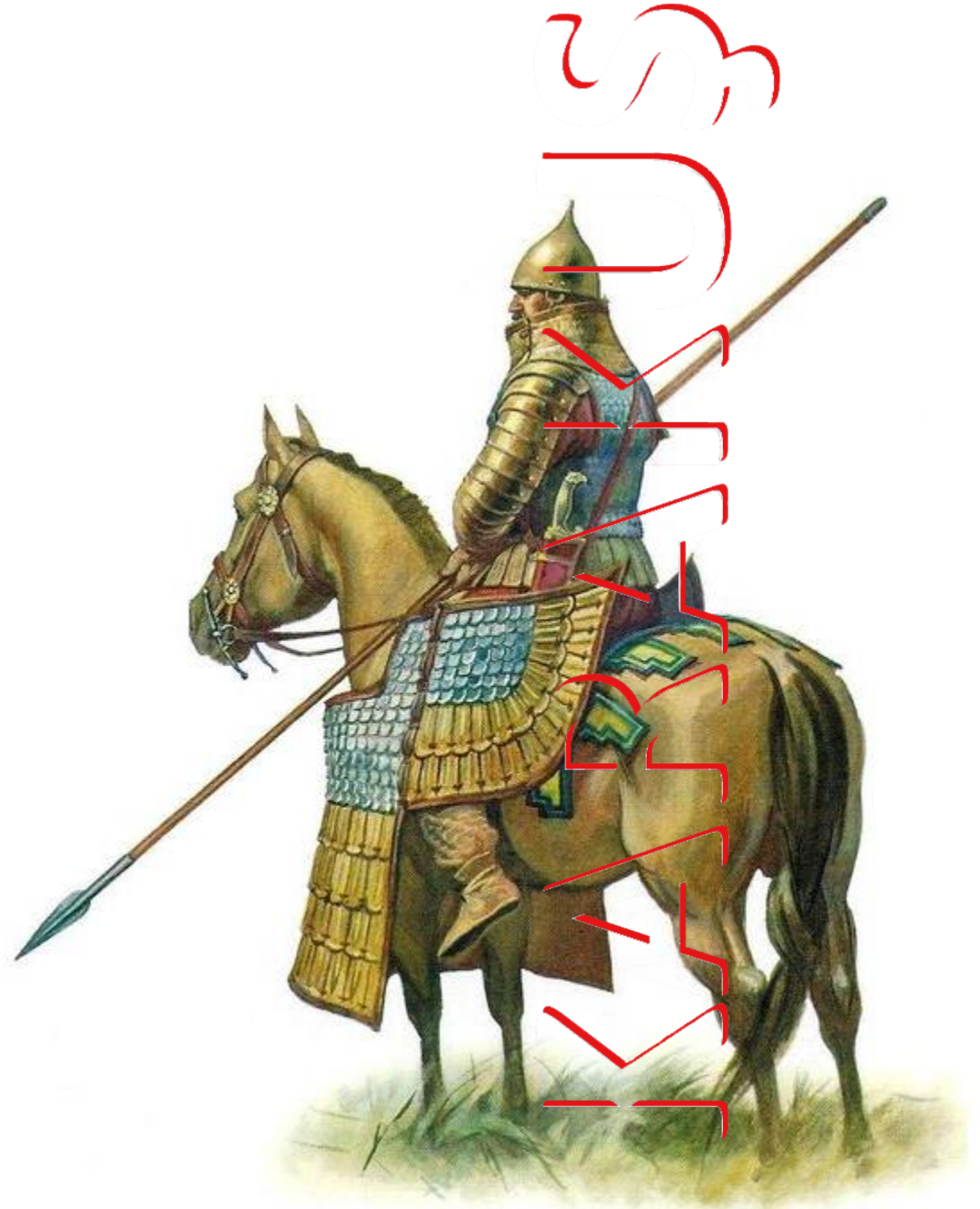




Kambyses'in yok oluşundan sonra baş kahin Smerdis kendisini kral ilan ettirir. Rahatsız olan aristokrasi bir komplo kurarak ayaklanma çıkarır ve Smerdis'i öldürürler.



Suikastçiler şafak vakti buluştuğunda aralarından birini
kral seçmeye karar verirler.
İlk kimin atı kişnerse o kral olacaktır.
Pers valisinin oğlu Dara'nın (Darius) atı kişner ve Dara kral olur.



“

*Ben Büyük Kral Dareios,
kralların kralı,
Persia'nın kralı, ülkelerin kralı,
Hystaspes'in oğlu, Arsames'in torunu,
bir Akhaimenid.*

Kral Dareios der ki: Benim babam Hystaspes;

Hystaspes'in babası Arsames;

Arsames'in babası Ariaramnes;

Ariaramnes'in babası Teispes;

Teispes'in babası ise Akhaimenes'tir.

Kral Dareios der ki: Bu yüzden biz

Akhaimenidler olarak biliniyoruz.

Soyumuz krallara dayanır.

Kral Dareios der ki:

Ailemizden benden önceki

sekiz kişi krallık yaptı.

Ben dokuzuncu kralım.

”



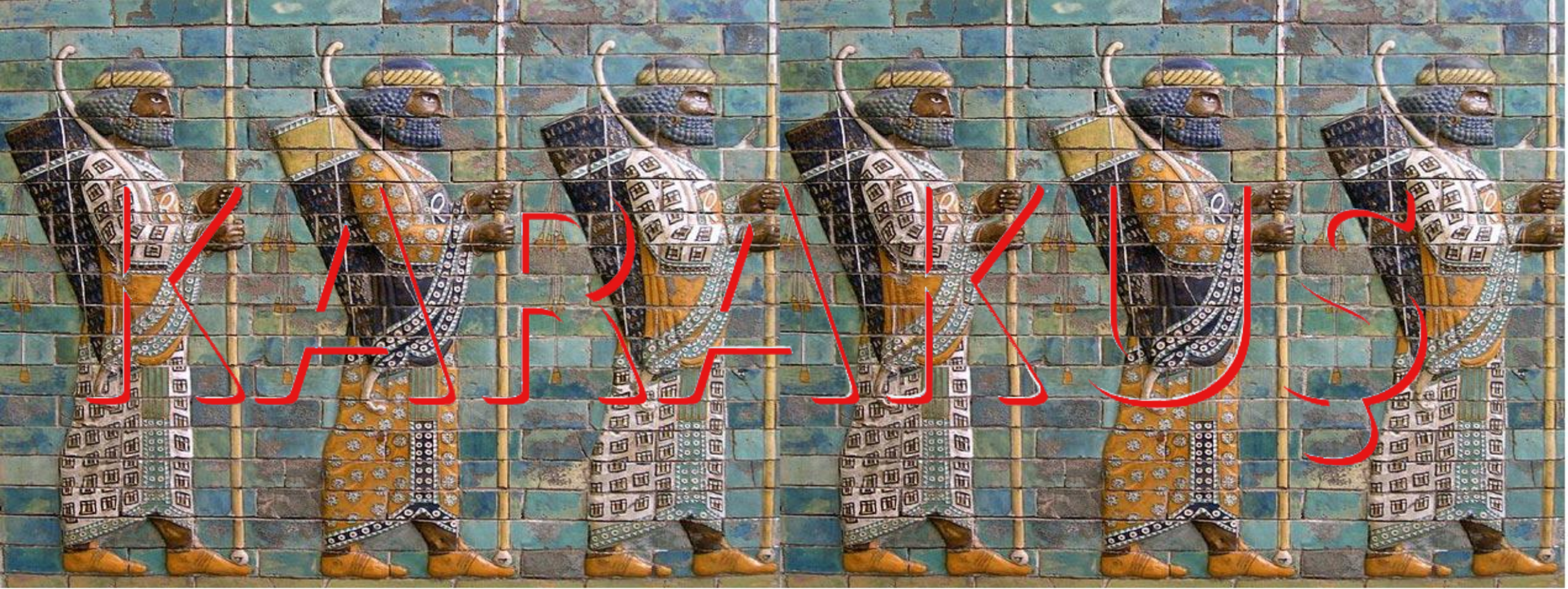


Dara büyük başarılar gösterir. İlk yıl ülkedeki yayılan isyanları bastırır.

(Elam, Babil, Parthia, Mısır, Media, Baktria ve Sogdiana)

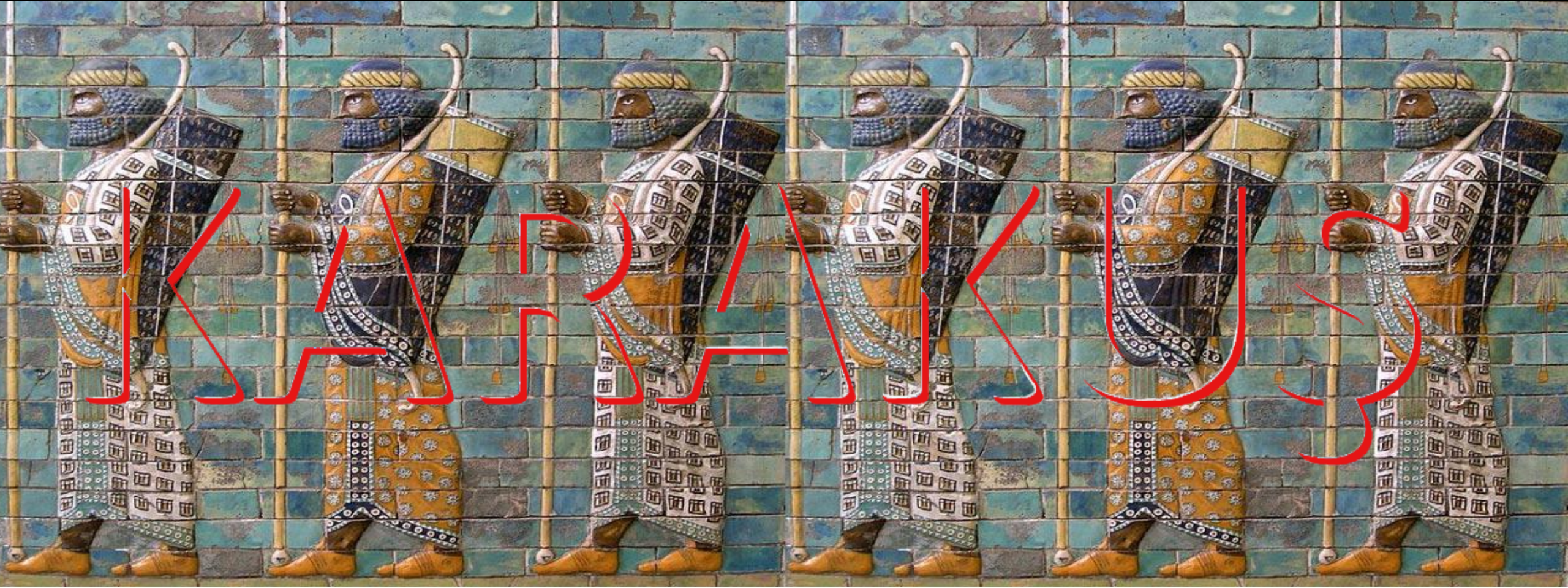
Dara döneminde en geniş coğrafyaya sahip olunur. Avrupa içlerine ilerler, Trakya'yı ve Ege adalarını alır.

Afganistan üzerinden İndus'a kadar feth eder. Fenike ve Kıbrıs adasını da topraklarına katar.





arius satrablıkları yeniden düzenleyerek ülkeyi 20 vergi bölgesine (nomoi) ayırır. Etkili bir vergi sistemi oluşturur. Sistem içerisinde seçkin sınıf olarak belirlenen Persler vergiden muaf tutulur. Darius fethettiği yerlerde yerel krallara babadan oğula taht hakkını vererek egemenliğini güçlendirir.





512 yılında Darius Trakya'yı istila etti.
Darius Trakya'ya Çanakkale üzerine Samos'lu mimar
Mandrokles'in kurduğu kayıklarla inşaa edilmiş
köprüyle geçti.



KARAKUŞ



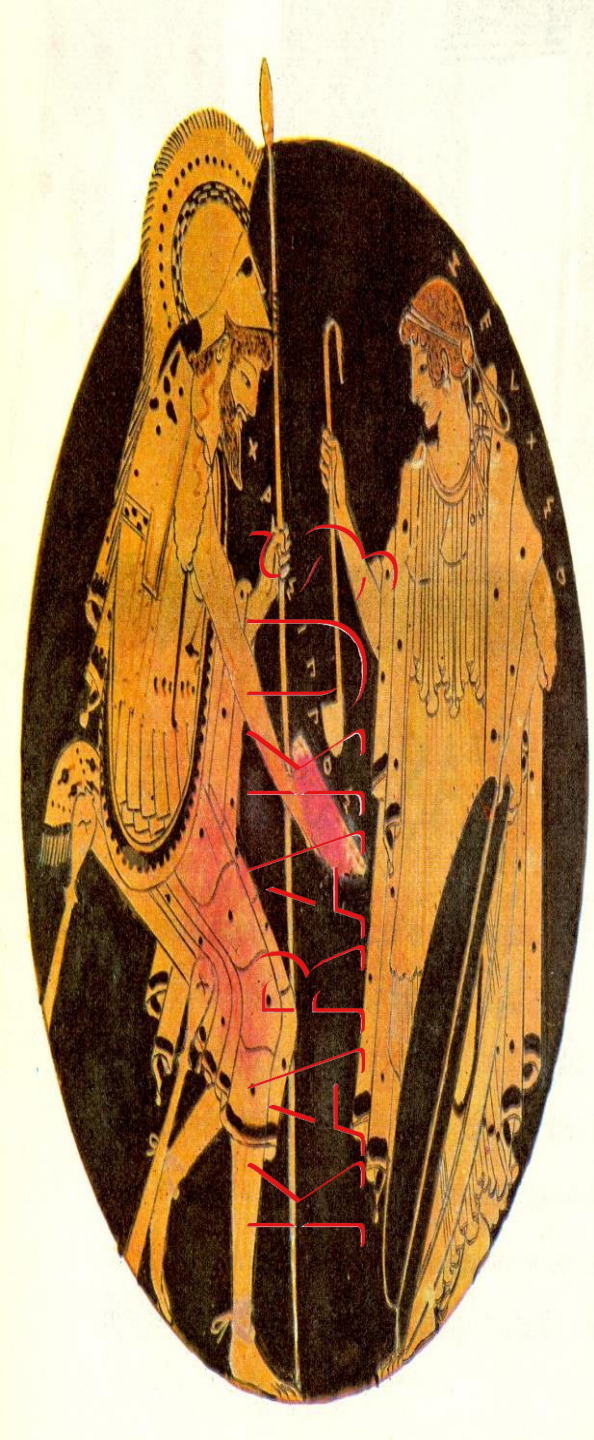
513 yılında yapılan İskit seferleri başarısız olur. Bunun sonucunda Perslere karşı İonya'da Miletos'un başını çektiği Kiklad adalarının da katıldığı bir isyan çıkar. İsyanı Atina'da destekler, isyancılar Sardesi işgal edip, yağmalarlar. Perslerin karşı saldırısında ana hedef Miletos'tur. Miletos yakılır yıkılır; tüm erkekler öldürülür. Kadın ve çocuklar köle olarak satılır. Kaçan kral Histiaios yakalanıp çarmıha gerilir. Damat Aristogaras Trakya'da yakalanıp öldürülür.



MARATHON SAVAŞI 490

Darius Atina'ya 490 da sefer düzenler, 60 gemi ve 20 000 kişiyle Atina'nın 30 km ötesindeki Marathon Ovasına gelirler. Atinanın 10000 askeri vardır ve Sparta'dan beklediği yardım gelmez. Persler Atina Limanına geçmek için gemilere bindiklerinde Atina birlikleri hücumu geçer. Ani saldırı başarıyla sonuçlanır. Persler büyük kayıp vererek Atina Limanına yol alırlar. Atinalılar bir haberci çıkararak şehre haber verdirirler (Marathon). Persler limana gitse de habercinin sayesinde savunmaya geçilir ve Persler geri çekilmek zorunda kalırlar.

Darius bir an önce büyük bir orduyla Atina'yı yerlebir etmeyi düşünse de aile içi karışıklıklar ve Mısır isyanı bunu geciktirir. Darius bunu gerçekleştiremeden 485'te ölür.



I. Serhas – Kserkses – Xerxes (M.Ö. 486 - 465)

Darius'un ölümünden sonra
oğlu Xerxes otuzlu yaşlarda tahta geçer.

Darius'un ölümüyle birlikte
İsyan eden Mısır'a sefer düzenler.
Mısır'ı kardeşinin yönetimine bırakır.

Babil isyanını da bastırır.
Babasının bitiremediği Atina seferini
Yapmak istese de isyanlar yüzünden
On sene beklemek zorunda kalır.



Xerxes M.Ö. 480 yılında

Kapadokya üzerinden Sardes'e

oradan Çanakkale'ye / Hellespontos'a varılır.

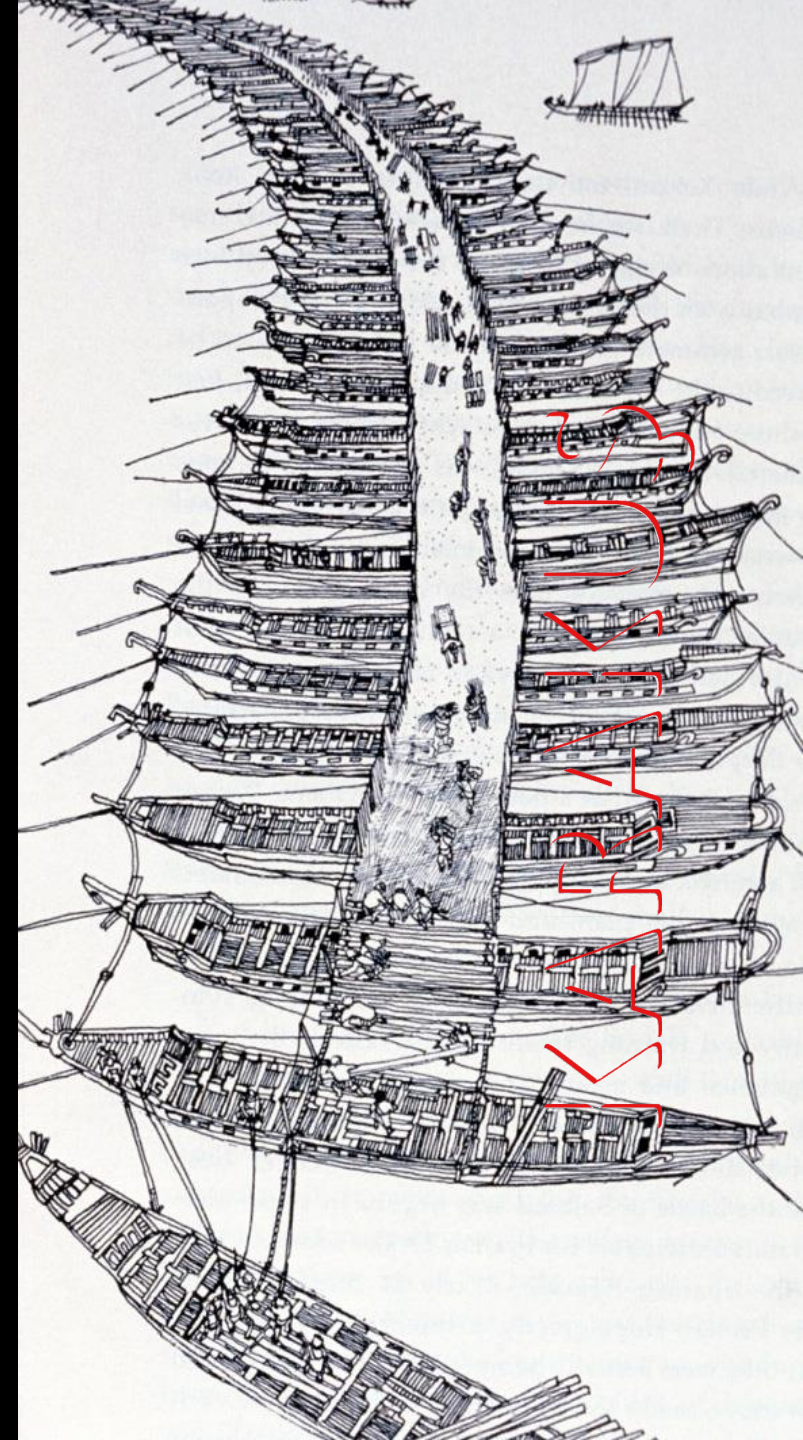
Trakya üzerine orduyu gemilerden yapılan bir köprüyle taşır.

Yunanistan'a 500.000 kişilik bir orduyla girildiğini yazar Heredot;

gerçek anlamda 100 - 150 arasında olmalıdır.

Abartılar işe yaramış olmalıdır ki

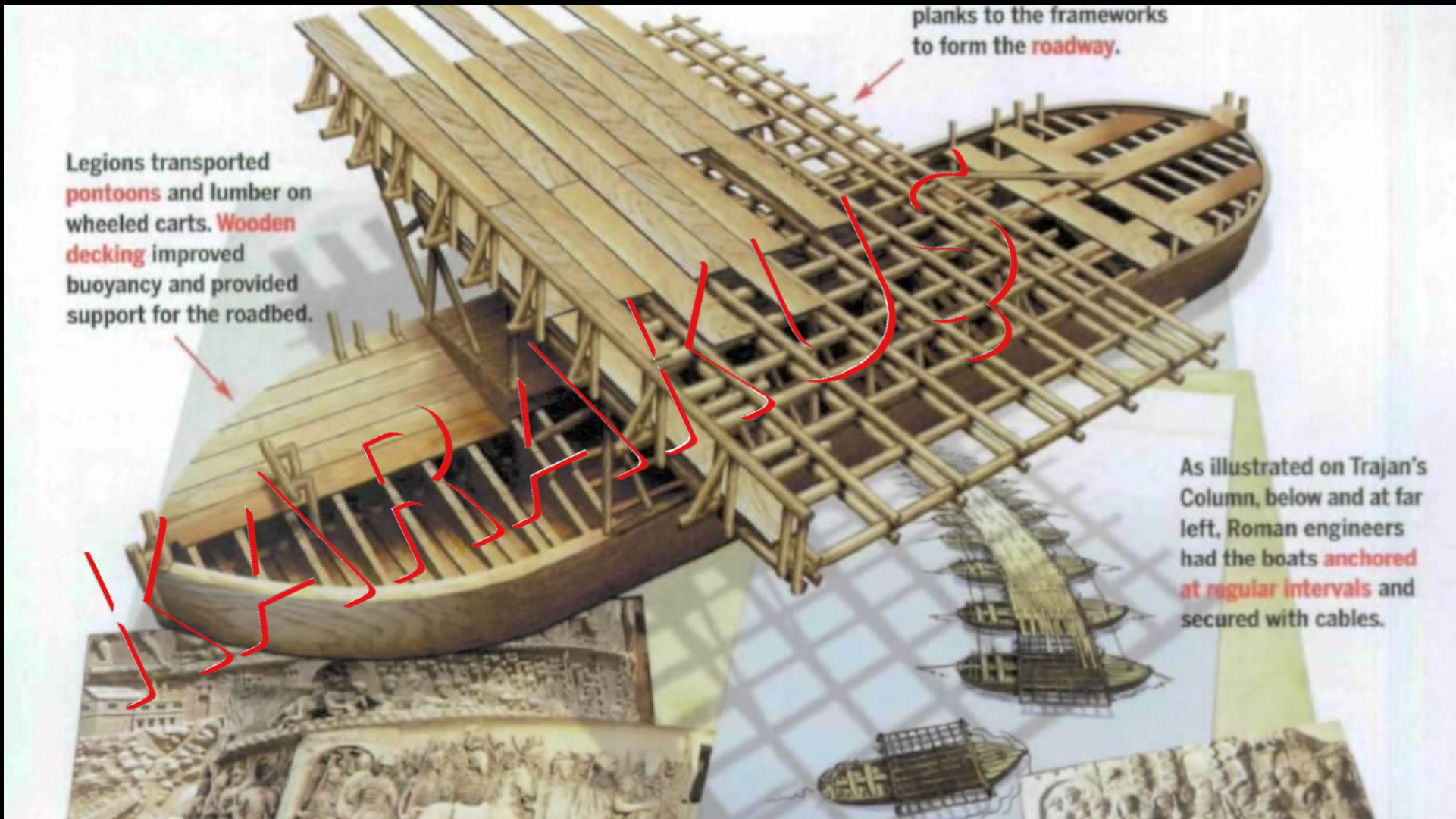
çoğu şehir savaşmadan teslim olacaktır.



Legions transported **pontoons** and lumber on wheeled carts. **Wooden decking** improved buoyancy and provided support for the roadbed.

planks to the frameworks to form the **roadway**.

As illustrated on Trajan's Column, below and at far left, Roman engineers had the boats **anchored at regular intervals** and secured with cables.





THE DEFENCE OF THERMOPYLÆ

Termopylai'de yapılan savaş
dar bir vadide geçer
az sayıda Spartalı
büyük başarı sağlasa da yenilirler.
İlerleyişine devam eden Persler
Atina'yı da ele geçirirler.



SPARTAN



K

ara savaşını kaybeden Yunan kuvvetleri geri çekilmeye başladı.

Persler de Orta Yunanistan'a doğru ilerledi.

Çok fazla bir direnişle karşılaşmadan Boiotya'yı ele geçirdiler.

Tebai kenti Pers ordusuyla savaşmadan teslim oldu.

Persler sonra Delphoi kentine yürüdü. Delphoi kenti de savaşmadan teslim olarak

Pers egemenliğini tanıdı. Attika ele geçirildi.

Artık Atina'nın savunulamayacağı anlaşılmıştı. Yunanlılar şehirleri boşaltmaya başladılar.

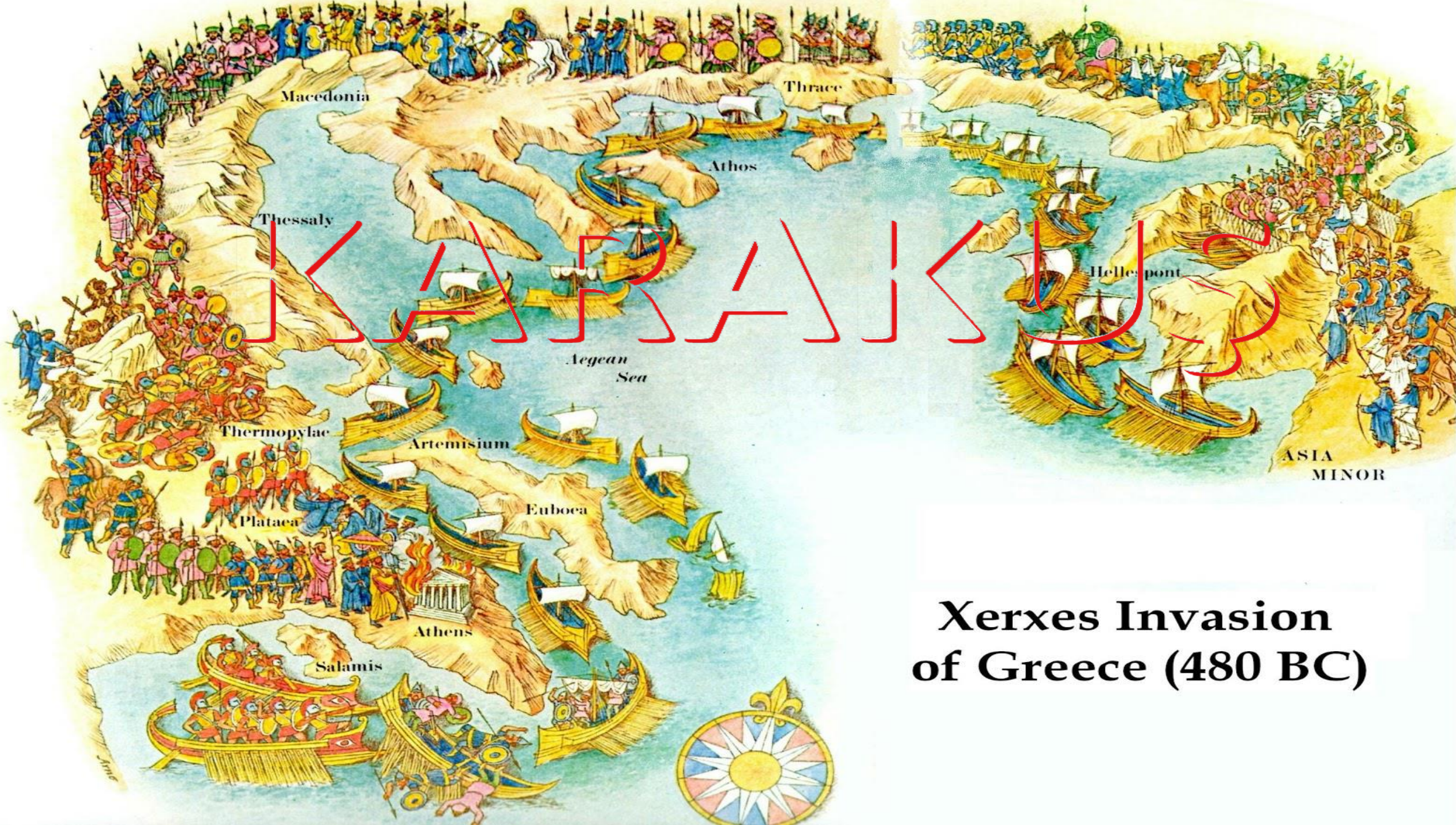
Halkın büyük kısmı Salamis'e ya da Aiginai'ye taşındı.

Eli silah tutanlar ise Perslere karşı Atina'yı korumak üzere Atina'da kaldı.

Atina'ya gelen Persler, şehre kolayca girdiler. İyonya isyanında yıkılmış olan

Sardes'in öcünü alırcasına tüm Atina'yı yıktılar.

Şehri savunanların büyük kısmını öldürdüler. Kalanları da esir ettiler.

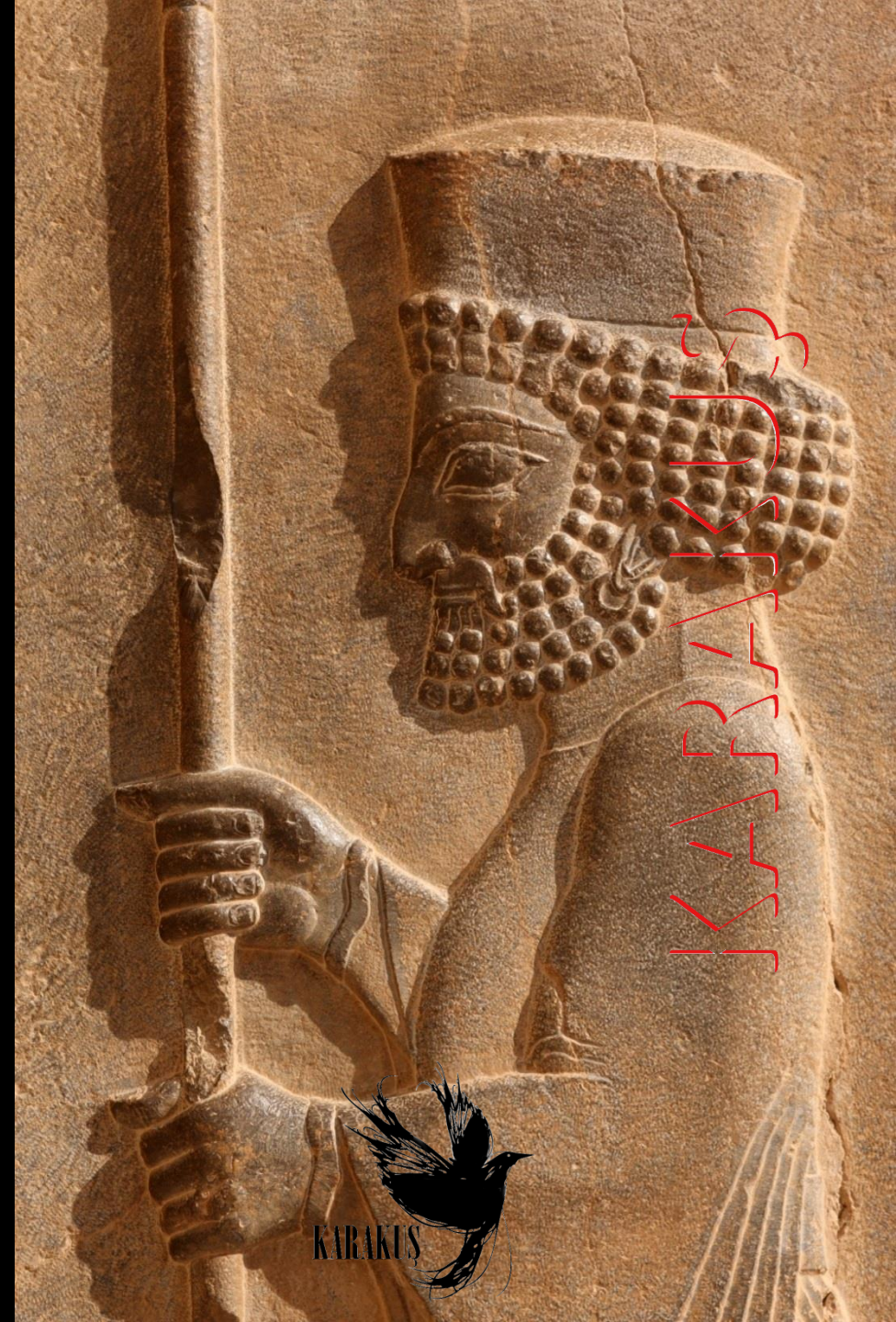


KERAKS

Xerxes Invasion of Greece (480 BC)

ARTAXERXES I (M.Ö. 465 – 424)

Bu dönem Persler Anadolu ve Yunanistan üzerindeki hakimiyetlerini elde tutmak için uğraşmışlardır. Çetin savaşlar yapılmış ama Atina'nın başına gelen Perikles hem Kıbrıs hem de Mısır'a yardım göndererek Pers hakimiyetini kırmıştır. Yunanista'da oluşan konfederasyonun başına Atina geçmiştir



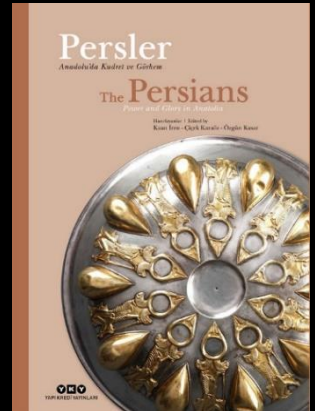
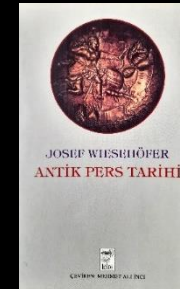
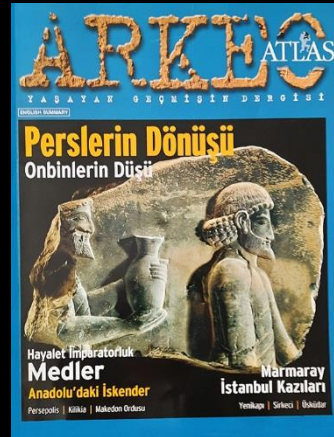
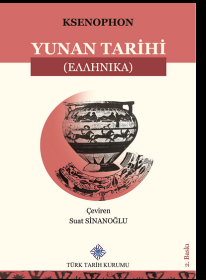
KALİAS BARIŞI MÖ 449

Yunan hükümdarı Perikles,
M.Ö. 449 yılında Perslerle barış yapmak için
Atina'nın ileri gelenleri ile
Olimpiyatların ünlü araba yarışçısı
Kallias başkanlığındaki bir heyeti başkent Susa'ya gönderdi.
Kallias Artakserkses ile barış görüşmeleri yapacaktı.
"Kallias Barış Antlaşması" adlı anlaşmayı imzaladılar.
Anlaşmadan sonra Perslerin batı sınırı çizildi.
Atina da daha doğuya müdahale etme girişimlerine son verdi.
Böylece Pers-Yunan savaşı sona ererken Persler,
Anadolu'da ki Pers kentleri haklarından feragat ediyordu.
Batı Anadolu'daki Yunan kentleri de bağımsız oluyordu. Fakat
bu barışın amacı savaşı sona erdirmek
ya da İyon şehirlerinin bağımsız olmasını sağlamak değildi.
Yunanlıların amacı kötüye giden
ekonomilerini canlandırmaktı.
Persler, egemenlikleri altında bulunan şehirlerden
daha az vergi alırken,
Attik-Delos birliğine üye olan şehirler
daha fazla vergi ödemeye mecburdu.



KAYNAKÇA ve
OKUMA LİSTESİ

- ★ **HERODOTOS (1991)** Herodot Tarihi. Remzi Kitabevi. İstanbul. Çeviri: Müntekim Ökmen.
- ★ **ROLINGER, Robert (2007)** Med Krallığı Hayalet İmparatorluk. ArkeoAtlas Dergisi. Sayı. 6.
- ★ **CASABONNE, Olivier (2007)** Akamenid İmparatorluğu. ArkeoAtlas Dergisi. Sayı. 6. İstanbul.
- ★ **TOTEVA, Galya D. (2007)** Pers Kentleri ve Sanat. ArkeoAtlas Dergisi. Sayı. 6. İstanbul.
- ★ **İREN, K.; KARAÖZ, Ç.; KASAR, Ö. (2017)** Persler; Anadolu'da Kudret ve Görkem. YKY.
- ★ **WIESEHÖFER, Josef (2003)** Antik Pers Tarihi. Telos Yayınevi. İstanbul. Çeviri M. Ali İnci.
- ★ **SEVİN, Veli (1982)** Anadolu'da Pers Egemenliği. Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi.
- ★ **TEKİN, Oğuz; (2007)** Eski Anadolu ve Trakya. İletişim Yayınları. İstanbul.
- ★ **TEKİN, Oğuz; (1998)** Eski Yunan Tarihi – İletişim Yayınları. Cep Üniversitesi. İstanbul



İsmail KARAKUŞ
karakus@ankara.edu.tr

